

Boda glasbruk

Kulturhistorisk guide i glasbruksmiljö

Länstyrelserna

Kalmar, Kronoberg

Boda Glasbruk

Karta över Boda:

1. Hyttan	8. Gamla sliperiet
2. The Glass Factory	9. Gamla skolan
3. Sliperi och smedja	10. Albin och Pegasus
4. Blomsliperi, försäljningsbod
och luffarmuseum	11. Rubens stuga
5. Brukskontor	12. Konsumaffären
6. Transformatorstation	13. Patrongården
7. Krossen	14. Röda stugan

Copyright © 2015 länsstyrelserna i Kalmar och
Kronobergs län

Text: Magdalena Jonsson, Kalmar läns museum.

Foto: Magdalena Jonsson och Susann Johannisson,
Kalmar läns museum.

Layout: C/o Lillebil AB

Tryck: TMG Tabergs

ISBN: 978-91-89285-64-4

Dnr: 434-2973-15

Innehåll

Välkommen till Boda	5	10. ”Albin och Pegasus”	19
1. Hyttan och Bodas uppkomst	6	11. Rubens stuga	20
2. The Glass Factory i Bodas måleri och sliperi	10	12. Konsumaffären	22
3. Sliperi och smedja	11	13. Patrongården	24
4. Blomsliperi, försäljningsbod och luffarmuseum	12	14. Röda stugan	26
5. Brukskontoret	13	Tre x Erik och en Monica	30
6. Transformatorstationen	14	Vill du veta mer?	34
7. Krossen	15		
8. Gamla sliperiet	16		
9. Gamla skolan – idag STF Vandrarhem	18		

Boda glasbruk

Bruksgatan i Boda.

Välkommen till Boda

Den här skriften är tänkt att användas som en guide för dig som vill gå på upptäcktsfärd bland glasbruksmiljöerna. Varje avsnitt har en siffra som motsvarar en plats på den karta som finns i häftet. Liknande kulturhistoriska guider hittar du även för andra glasbruksorter i det småländska Glasriket. Mycket Nöje!

Det finns många exempel på att duktiga glasblåsare från Kosta startade eget glasbruk. Kanske beror detta på att det ligger i strukturen i en hytta, att där bara ryms ett visst antal duktiga mästare. En mästare behöll sin tjänst så länge han kunde arbeta. Det fanns naturligtvis andra som var lika skickliga glasblåsare i mästarnas tjänst, men som inte kunde få denna åtråvärda plats, eftersom varje hytta bara hade plats för ett antal mästare. Mästarna hade högre lön och finare bostäder än övriga hyttarbetare, så dessa tjänster var eftertraktade. En mästare kunde få två rum och kök medan övriga fick nöja sig med ett rum och kök eller bara ett rum med spis. Därför kom det sig att en del duktiga glasblåsare valde att starta eget, för att själva kunna vara mästare, med allt vad det innebar. Yrkeskickligheten och erfarenheten hade de själva, och fler duktiga glasblåsare kunde de rekrytera bland före detta arbetskamrater. Från början kom arbetskraften bara från Kosta, men så småningom även från andra bruk som hade uppstått under 1800-talet. Det var en viktig drivkraft som gjorde att glasriket uppstod och utvecklades.

Grundarna till Boda, Scheutz och Vidlund, var mästare själva, men man kan anta att de hellre ville prova lyckan som brukspatroner vid eget bruk. De rekryterade flera duktiga

glasblåsare bland sina bekanta, vilket behövdes när Boda glasbruk startade. När man på Kosta i slutet av 1800-talet talade om dessa bruk så kallade man dem "Hyken". Enligt Arvid Holmström, som levde söder om Kosta på 1940-talet, sa man om någon som lämnat Kosta och flyttat till ett sådant bruk att "han har flyttat till ett hyke", och så nämnde man brukets namn.

Andra förutsättningar som behövdes för att kunna starta glasbruk under 1800-talet fanns här i Boda. Man hade tillgång till vattenkraft, skog som behövdes i stora kvantiteter för att elda ugnarna, och okvalificerad arbetskraft. Den arbetskraften fanns hos böndernas, hantverkarnas och torparnas söner, de som inte hade utvandrat till Amerika. Ofta började man redan som barn att arbeta i hyttan. För att starta en glashyttan behövdes ett förhållandevis blygsamt startkapital. Ibland gick bönder in med pengar och stöttade nya glashyttor, eftersom de såg sin chans att få sälja mycket ved. Glasblåsarna som skulle bli brukspatroner visste hur den enkla hyttan av trä skulle byggas och hur den viktiga ugnen skulle muras och gjorde mycket av det arbetet själva. Hela etableringen i Boda 1864 lär ha kostat omkring 10 000 riksdaler, vilket 2014 motsvarar ungefär 640 000 kronor.

Hyttan med en del av vedupplaget. Till höger syns ett tegelhus som är det nya kristallsliperiet som byggdes 1902. Då slapp man de krävande transporterna av glas ner till gamla sliperiet vid ån, se nr 8. Nya sliperiet brann 1965. Bakom sliperiet skymtar en skorsten och en påkostad entré till en byggnad. Det är brukskontoret som byggdes på 1890-talet. Det vita huset i mitten kallades Vita byggnaden och användes som bostad för den familj som arrenderade brukets jordbruk. Det har också fungerat som brukskontor.

I. Hyttan och Bodas uppkomst

Glasbrukets produktion startade 1866. På platsen fanns då två bondgårdar, Förlångskvarn och Bodafall, och en kvarn. Grundarna var glasblåsarmästarna R Viktor Scheutz och Erik Vidlund som jobbat på Kosta glasbruk. I Scheutzs släkt fanns inte mindre än sex glasblåsarmästare som alla varit verksamma på Kosta. Den förste, Johan Christofer Scheutz, kom till Sverige 1741 och var med om planeringen och byggandet av Kosta glasbruk, som startade 1742.

Den första glashyttan i Boda var byggd i trä som alla andra glashyttor i glasriket under 1800-talet och början av

1900-talet. Virket som användes för att bygga hyttan i Boda inköptes för 2000 riksdaler från det nedlagda pappersbruket i Broakulla och fraktades hit. Denna hytta av trä brann ner, som många andra hyttor i glasriket som var byggda av trä. Hyttan i Boda har faktiskt brunnit vid tre olika tillfällen; 1928, 1941 och 1991. Hyttan återuppfördes delvis efter branden 1991 och var i drift till 2003.

Företaget Designhouse Stockholm byggde om hyttan till försäljningslokal, OPEN, i juni 2011.

Aktiviteter och glas i Glass factory idag. Foto: Glass factory, Boda.
Bilden längst ned på sidan 9, foto av Gustav Gunnarsson.

2. The Glass Factory i Bodas måleri och sliperi

De här lokalerna har tidigare använts för målning av glas och sliperi. I huset har också funnits funktioner som tvättning av glas, packning, putsning och syrapolering. Att tvätta och packa glas var ett par av få arbetsuppgifter vid ett glasbruk som kvinnor kunde arbeta med fram till mitten av 1900-talet. Fram till den tiden var det ytterst få kvinnor som arbetade med glasblåsning, slipning eller målning. I byggnaden har också funnits lager och elverkstad.

År 2011 öppnades här i lokalerna ett unikt glasmuseum med Sveriges största konstglassamling från glasbruken Kosta, Åfors, Boda och Johansfors. Samtidigt öppnade en liten studiohytta där konstnärer kunde hyra in sig för olika projekt. Man hade också pedagogisk verksamhet för barn och glasblåsning för turister. Hyttan anpassades för visningar och arrangemang. Verksamheten övertogs 2014 av glasformgivaren Åsa Jungnelius.

Bild producerad av Sommar-designkontoret i Glasriket 2013.

Foto: Gustav Gunnarsson.

3. Sliperi och smedja

Den här byggnaden uppfördes 1964, men har av olika anledningar byggts om och förändrats under 1900-talet, när verksamheterna har skiftat. Ursprungligen inreddes smedja och snickeri i källaren. En verkstad inrättades för montering av glas-, järn- och träföremål, till exempel Erik Höglunds och Bertil Valliens ljusstakar och andra konstnärliga utsmyckning-

ar. Ett exempel på en skulptur tillverkad av verkstaden finns i parken i Boda, se nr 10. Markplanet inreddes till sliperi efter att kristallsliperiet, en byggnad som låg på planen framför luf-farmuseet, brann ner 1965.

Gamla blomsliperiet. År 2010 flyttade Hönsa-Lottas luffarmuseum in.

4. Blomsliperi, försäljningsbod och luffarmuseum

Byggnadens ursprungliga funktion var sliperi för olika typer av glas varav många hade olika blommönster. Kristallserviser dekorerade med blomslipningar var en produkt som exporterades till Amerika i början av 1900-talet. De stora fönstren byggdes för att sliparna skulle få arbetsljus innan det fanns elström att tillgå. Byggnaden fungerade som Kosta Bodas glasförsäljning från 1970-talet fram till 2009. År 2010 flyttade Hönsalottas luffarmuseum in i det gamla blomsliperiet.

Brukets formgivare, Erik Höglund, hade sin ateljé i vindsvåningen i vinkelbyggnaden mellan före detta kontoret och luffarmuseet. Intill blomsliperiet låg ett tegelhus som var

kristallsliperi. Detta brann ner 1965. Blomsliperiet klarade sig dock.

Glaset som tillverkades i hyttorna såldes från början delvis med hjälp av glasknallar som gick runt med glas i korgar. En mycket populär produkt var kaffepumpan. Glas, i synnerhet konservburkar, kördes också i lådor till järnvägsstationen i Örsjö för vidare transport ut i Sverige och till andra länder. Inte förrän på 1950-talet började glasbruken sälja glas i bodar bredvid hyttan. Främst har det varit sekundaglas som sålts på glasbruksorterna, medan prima kvalitet sålts i glas- och porslinsaffärer.

Brukskontoret byggt 1890.

5. Brukskontoret

I denna byggnad hade den legendariske företagsledaren Erik Rosén sitt kontor. Hans skrivbord finns kvar på plats än idag. Härifrån styrde han koncernen med glasbruken Boda, Åfors, Kosta och Johansfors.

Ett brukskontor har en viktig funktion i en glasbruksmiljö. Alla bruk har haft ett. Ofta har kontoren legat inne i en annan lokal till exempel i brukspatronvillan. Så var det också i Boda men i slutet av 1890-talet byggdes detta brukskontor i en egen byggnad. Det var en ovanlig lösning i glasriket.

Brukskontoret i Boda hade från början ingång mot gatan. Ursprungligen syntes teglet som huset är byggt av, men senare putsades hela huset och fick den vita färg det har än idag. Kontoret användes också bland annat som ateljé av formgivarna Monica Backström och Kjell Engman.

Den gamla transformatorstationen står kvar som ett minnesmärke från 1929 då elkraften kom till Boda.

6. Transformatorstationen

Denna vita byggnad har blivit ett landmärke för glasbruksorten Boda, eftersom den syns på de flesta bilder och har namnet Boda på väggen. Byggnaden är uppförd i klassicistisk 1920-talsstil och är välbevarad. Den rymde en transformator som från 1929 omvandlade elen på nätet så att den kunde användas vid bruket. Viss elektrifiering hade skett redan 1911 genom att en generator som drevs av vattenkraft från ån gav ström för belysning i fabriken och några av bostäderna. År 1918 flyttade generatorerna upp till det stora sliperiet vid

hyttan och drevs där av en ångmaskin fram till 1929. Hela byggnaden kan sägas vara en symbol för den nya tiden då elen kom till samhället. Från och med då kunde man anlägga fabriker där man ville och inte där vattenkraften fanns. De omständiga transportererna bort till gamla sliperiet vid ån upphörde och man var inte längre alls beroende av vattnet som kraftkälla.

7. Krossen

Den gamla krossen i Boda är anlagd direkt vid den lilla Boda-ån. Det lilla fallet på vattnet fick vattenhjulet av trä att snurra och via flera kuggar snurrade de två stenarna som finns inne i kvarnhuset. Stenarna malde runt i ett kar och användes till att mala gamla brända lerdeglar till pulver. Detta pulver användes som en viktig ingrediens när massan till nya deglar blandades. Förr tillverkade varje bruk sina egna deglar. Krossen i Boda byggdes för att krossa kvarts som från början användes som en grundingrediens i glasmassan, i stället för eller som komplement till sanden. I brukets kassabok kan man läsa om en utgift på ”1483 Riksdaler för uppförande av krossverk och dammanläggning” den 11 december 1865. Detta var alltså en av de första byggnaderna man uppförde. Krossen användes in på 1930-talet men fick därefter förfalla. Den återuppbyggdes på 1980-talet av bland annat medlemmar i Algutsboda hembygdsförening. Då rekonstruerades också vattenhjulet. Du är välkommen att kika in. Ha respekt för det arbete som ligger bakom återuppbyggnaden!

Krossen drevs av ett vattenhjul. Det finns kvar än idag och är det enda bevarade vattenhjulet i Glasrikets miljöer. Bild från 1930-talet.

Krossen som användes för att krossa kvartssten och kasserade deglar.

8. Gamla sliperiet

Detta var Boda glasbruks första sliperi. Hit fraktades glas från hyttan för att få slipad dekor. Sliperiet låg här eftersom man utnyttjade vattenkraften i det lilla vattenfall i Bodaån som rinner under huset. Kraften blev till rörelse som kunde driva de små slipar som behövdes. Det var krångligt och omständligt med transporter av glas mellan sliperiet och hyttan. Därför byggde man 1903 ett nytt kristallsliperi mitt emot hyttan. Detta finns inte kvar idag eftersom det brann 1965. När det nya kristallsliperiet hade byggts utnyttjades vattenkraften några år genom att turbiner alstrade elström som användes i sliperiet. I detta hus, med sin kraftiga grund av murad granit, fanns det på 1800-talet och i början av 1900-talet en kvarn och en smedja. Platsen heter Förlångskvarn, vilket var byns namn innan Boda glasbruk grundades. Här har funnits gårdar och kvarn sedan medeltiden. Idag är huset privat villa.

Citat från gammal glasbruksarbetare 1949:

”Det var i två våningar. Första våningen av sten. Väggar tjockt och bastant tilltagna. Läge i öster. I byggnaden i väster åt dammen till kvarnen med sina sammalare ”skala” och ”grynverk”. Drivkraft var turbin – icke kuggväxlar utan all kraft överfördes med ”linor” s.k. remmar. I kvarnverket närmare dammen till låg sågen i sitt särskilda hus. ”Oppepå” (på andra våningen) var träväggar av timmer och boningshus både för familjer och ogifta sliparepojkar. Ett stort rum fanns och gick under namnet ”Sliparvinden” och användes till fyllande av många olika behov. Lördags- och söndagskvällar brukade där vara dans ungdom kom

från kringliggande trakter, dansade och hade roligt. Ja, det sades ibland så här första gången vi träffades var en kväll när det var dans å sliparevinden i Boda. Spelmän fanns bland pojkarna i Boda Bruk, Hermanstorp, Kopparfly eller Örsjö. Strömmen utgör här sockengräns mot Örsjö församling. Sliparna brukade säga: ”Skojarån” till skillnad från ”Kanalen”, som turbinernas vatten rann fram igenom. Platsen här nu gömmande på gamla minnen av många olika slag. Glastransporter med allt glas, som skulle slipas och sedan allt glas som var färdigslipat och skulle upp till det magasin uppe vid bruket varifrån all expediering och packning skedde på allt försålt glas. Då gick det, men ett försök nu gävo nog avskräckande resultat.”

Det äldsta sliperiet vid ån. Idag privatbostad.

9. Gamla skolan – idag STF Vandrarhem

På vissa hus syns det från utsidan vilken funktion de haft. Gamla skolan i Boda är ett sådant. Denna höga ståtliga byggnad var skola i Boda från början av 1930-talet och fram till den moderna skolan byggdes på 1970-talet. Byggstilen är, liksom transformatorstationen, 1920-talsklassicism men här överförd till de traditionella materialen trä och Falu rödfärg. Den påkostade entrén är fint utformad med sin pampiga trappa och ytterdörr. Efter tiden som skola har byggnaden gjorts om till vandrarhem.

Foto: Gustav Gunnarsson.

Den gamla skolan ombyggd till STF Vandrarhem på 1970-talet.

”Albin och Pegasus”, en hyllning till den gamle glasblåsaren Albin. Skulptur av Bertil Vallien. Före detta mangårdsbyggnaden till glasbrukets jordbruk. Här bodde arrendatorsfamiljen. Eftersom huset tidigare var vitmålat så kallas det för Vita byggnaden.

10. ”Albin och Pegasus”

Skulpturen ritades av Bertil Vallien och tillverkades tillsammans med brukets duktiga smeder och snickare vid mitten av 1970-talet på uppdrag av brukets chef Erik Rosén. Materialet är gamla järnvägssliprar och järnsmide. Figuren är en hyllning till den gamle glasblåsaren Albin, som i mitten av 1940-talet fick Patriotiska sällskapets guldmedalj för lång och trogen tjänst. Det sägs att han tog av medaljen efter några dagar och när han fick frågan var medaljen var svarade han: *”Ja hängde den på suggan. Ja töckte att hon också behövde lite oppmuntran.”*

Denna park var fram till 1950-talet en del av brukets jordbruksmark. Strax intill, där det sedan 1950-talets mitt ligger villor, låg det då två stora långa vinkelbyggda hus. Den ena var ladugård och den andra loge. Dessa tillhörde den bondgård som ursprungligen hörde till glasbruket. Boningshuset till bondgården, mangårdsbyggnaden, finns däremot kvar. Det är det stora röda huset öster om parken som kallas Vita byggnaden, eftersom det var vitmålat förr i tiden. Vita byggnaden användes under slutet av 1800-talet delvis som kontor åt glasbruket innan det nuvarande brukskontoret (nr 5) byggdes i slutet av 1890-talet.

Ruben i sin stuga tillsammans med katten på 1960-talet. Till vänster om honom står utdragssängen uppbyggd.

11. Rubens stuga

Här är du är välkommen att kika in genom fönstren. Mannen som bodde i och gav namn till denna stuga hette Ruben Hjelm. Han bodde här med sin mor Gustava och sin ogifta syster Cecilia. De tre familjemedlemmarna bodde i ett rum och kök. Du kan genom fönstret se en så kallad utdragssäng, som var vanlig förr i tiden när man bodde trångt. Sängen bäddades och sköts ihop under dagen och drogs ut när den skulle användas. Ruben föddes 1887 och dog här i stugan 1969. Han syster bodde kvar till 1978. Hon var den sista som bodde här. Uthuset är rivet, men stugan är bevarad till eftervärlden så att den kan visa oss hur en glasarbetare kunde leva förr i tiden och som ett särskilt minnesmärke över Ruben Hjelm. Ägare är Emmaboda kommun.

Ruben hade en bror som hette Tomas Hjelm. De var båda skickliga glasblåsare. Ruben har gjort sig känd i Boda genom att han vid ett tillfälle, efter att den nye unge formgi-

Mästaren Ruben Hjelm i verksamhet i hyttan på 1960-talet.

varen Erik Höglund från Stockholm hade börjat på bruket, blev så upprörd över Erik Höglunds önskan att det skulle vara blåsor i glaset, att han kastade sin glasblåsarpipa på golvet i protest och gick hem. Detta hade aldrig hänt förut. För en glasblåsare var det viktigt att kunna blåsa glas utan några blåsor. Om du vill få en bild av hur detta kan ha gått till så kan du se filmen Mitt liv som hund. I filmen har detta skildrats i en scen där mästaren svär och gormar över konstnärens kvinnobröst på glaset.

Hur gick det då med blåsorna och samarbetet med Erik Höglund? Jo enligt berättelsen på orten så gick Erik Höglund hem till Ruben på kvällen med en flaska brännvin. De ska ha suttit och pratat länge och väl och det hela slutade med att de blev vänner för livet. Ruben var ju annars känd i Boda för att vara en fredlig person. Anita Brånéus från Boda berättar i sina minnen om hur Ruben alltid var särskilt snäll mot barn och

Rubens stuga. Ett minnesmärke över Ruben Hjelm och hans familj.

hur han bjöd på päron om han träffade på barn i affären. Så här har Bengt Johansson beskrivit Rubens stuga:

”I denna lilla röda stuga på ett rum och kök med en yta på knappt 20 kvadratmeter bodde kring sekelskiftet 1900 en familj på elva personer. Tänk om dessa väggar kunde tala. I så fall skulle vi få lyssna till berättelsen om en kvinna, som under sin livstid utträttade ett enastående och märkligt livsverk med att bistå sina medmänniskor. Hennes namn var Gustava Hjelm Frans Hjelm tillsammans med maken Gustava och sex barn flyttade hit till Boda (1884) för att skapa sig en framtid genom arbete på glasbruket Som mest bodde det elva personer i stugan för Gustava födde ytterligare tre barn till världen efter det att familjen kommit till Boda. Dessa tre var Ruben, född 1887, Cecilia 1889 och Josef 1892. Den sistnämnde dog redan som liten men Ruben och Cecilia nådde hög ålder och bodde kvar i huset under hela sina liv Under de första decennierna saknades kokspis (järnspis) i

köket och maten lagades därför i trefotagryta eller i en hängande kittel över den öppna härden. Frans Hjelm avled 1895 blott 54 år gammal. Gustava var en riktig arbetsmyra, utöver skötseln av den egna familjen var hon självlärd barnmorska. Det var henne som folket i Boda vände sig till när de behövde hjälp och bistånd vid barnsörd (Sonen) Thomas började som åttaåring (!) arbeta i hyttan, redan som 20-åring var han mästare och var vid den tiden Sveriges yngste glasblåsarmästare

Även Ruben började tidigt i hyttan och blev en skicklig glasarbetare. Han satt också på mästarstolen en tid men avstod frivilligt från den befattningen eftersom han inte ville bestämma över sina arbetskamrater Ruben avled 1969 i en ålder av 82 år. Därefter bodde Cecilia ensam kvar i det gamla hemmet tills hon 1978 fick sluta sina dagar i en ålder av 89 år ”

12. Konsumaffären

Detta är Bodas före detta Konsumaffär som byggdes 1929. Den arkitektoniska stilen är tidstypisk. På 1990-talet hade Jema-glas sin verksamhet här och senare Paradisverkstadens studioglashytta.

Den första butik för matvaror som startade här i Boda var en brukshandel, anlagd av bruket 1903. Ganska snart höjdes röster för att starta en Kooperativ affär i stället. Detta låg i tiden och hände på alla glasbruksorter. Glasarbetarna ville själva äga sin affär och dela på vinsten. Bruket var positivt, eftersom man inte ville driva en matbutik. År 1908 bildades en kooperativ förening som övertog brukshandelns lokaler i det hus som har rymt Boda Wårdshus. Från dessa lokaler flyttade man till den nybyggda Konsumaffären.

Konsumaffären i Boda, troligen 1930-talet.

13. Patrongården

Reinhold Viktor Scheutz, som var den förste brukspatron man hade vid Boda glasbruk, lät bygga denna stora vita villa för sig och sin familj. Mellan 1981–1999 var det restaurang i

detta hus. Då döptes det av krögaren till Patrongården, med anspelning på husets forna dagar som disponentvilla.

Abdon Scheutz med familj framför Patrongården 1906. Han var son till RV Scheutz som var en av dem som grundade Boda.

14. Röda stugan

Röda stugan är en av de äldsta arbetarbostäderna i Boda. Den fungerade under en period som försäljningslokal för konstglas och blev sedan förebild när Åfors började med försäljning i sin "Fina stugan". Under 1970-talet hade Boda Nova sin försäljning här. Sedan The Glass Factory öppnade har huset använts som sommarcafé. Viviann Roos har berättat om sin farmor och farfar som bodde i huset i början av 1900-talet:

"Farfar och farmor hette Oskar och Gerda Berg. De bodde i lägenheten nere mot norr. Oskar var rättare på jordbruket som hörde till bruket. De hade 11 barn och bodde stort i 2 rum och kök. Ändå var det madrasser med sovande barn över hela golvet. Farfar sa att man inte kunde gå upp på natten för att gå och kissa, för då kunde man lätt trampa ihjäl någon. Farfar och farmor hade sin säng mot väggen i hörnrummet. Mot baksidan fanns ett litet kök som hade ett stort fönster på hela väggen ut mot verandan. Där fanns spisen och en diskbänk. Dassen låg på gården. Farfar dog 1953 och farmor bodde kvar några år till. I lägenheten ovanpå Oskar och Gerdas bodde en son med familj, "farbror och faster" Sture och Selma Berg. Albin, med sin gris, bodde inte så långt därifrån, och var ett ofta förekommande samtalsämne, som roade både barn och vuxna. Till rättarens uppgifter hörde förutom att sköta om driften av glasbrukets eget jordbruk också att hämta de som dött och köra dem till kyrkan i Algutsboda med häst och vagn. På väggen i glasverandan hängde ett seldon till hästen. Det hade fullt med bjällror på. Farfar sa till Viviann: -Du ska inte bli rädd däka, om du hör dessa klockor på natten, då är det bara jag som är uppe och kör lik."

Förr i tiden ingick fri bostad när man fick anställning vid glas bruket. Man hade också fri ved och ofta en plats till potatisodling. En gammal karta från 1887 visar att det bara fanns åtta bostäder i brukssamhället Boda när bruket hade varit i drift i över 20 år. Arbetarbostäderna, eller kasernerna som de kallades, fick sina egna namn. I Boda hette de Vita byggningen, Röda byggningen, Franssonska byggnaden, Kulan, drängstugan Sjuan, Smedstugan samt Snickarebostaden. Äldst var Vita byggningen och drängstugan Sjuan, vilka båda byggdes i mitten av 1800-talet. Övriga arbetarkaserner byggdes efter 1864. Några av dem flyttades hit från det år 1904 nedlagda Lövsta glasbruk, som låg i norra delen av Algutsboda socken. I Boda finns idag flera av arbetarbostäderna bevarade utmed vägen norr om hyttan.

Arbetsstyrkan på Boda glasbruk 1964. Mitt i bilden syns dåvarande vd:n Erik Rosén. Till vänster om honom konstnären Erik Höglund och mästaren Ruben Hjelm. Bruket var fortfarande en mansdominerad arbetsplats men fler och fler kvinnor hade anställts. På bilden syns också några av de grekiska invandrare som kom till Boda i början av 1960-talet och som fick arbete på bruket. Det blev en kulturkrock som bland annat lär ha lett till ett nytt sortiment i ortens matvaruaffär:

Få kvinnor var anställda på bruket. De kvinnor som var anställda arbetade med att diska och packa glas. Här är det Nanny Leek Karlsson som på 1960-talet sveper in servisglas i papper.

Arbetsbilder från hyttan i Boda, 1960-talet.

Tre x Erik och en Monica

Boda blev under 1900-talet ett stort namn i glasvärlden. Yrkesskickligheten fanns på bruket. Några som hjälpte till att förvalta och förädla den var Erik Åfors, Erik Rosén, Erik Höglund och Monica Backström.

Erik Åfors övertog Åfors glasbruk av sin far Ernst Johansson. Med tiden köpte han också glasbruken i Boda, Johansfors och Kosta. Bruken kallades tillsammans för Åfors-gruppen och Erik Åfors kallades Glaskungen. Med tiden tillkom även Emmaboda glasverk, Skruf och Målerås i koncernen.

Det var Erik Åfors som anställde Erik Rosén som chef för Boda glasbruk. Han anställdes i en tid när Boda upplevde en svår kris men med nya idéer och satsning på konstglaset fick Erik Rosén fart på Boda glasbruk. Han blev som en av de gamla tidernas brukspatroner som tog ansvar för de anställda, deras familjer och det lilla samhället. Han såg till att värva fotbollsspelare till samhällets fotbollslag och gav dem jobb i hyttan. Om någon tyckte att bostäderna som bruket ägde behövde förbättras, var man inte rädd för att framföra sina önskemål till Rosén när man mötte honom i samhället. När Åforsgruppen utökades fick Erik Rosén också ansvar för övriga bruk i koncernen.

Erik Roséns mest kända och troligen också mest betydelsefulla rekrytering till Boda glasbruk var den unge, nyutexaminerade Konstfackeleven Erik Höglund. Han kom att vara verksam i Boda 1953-1973 och genom sitt nytänkande revolutionerade han glasformgivningen. I texten om Ruben Hjelm, nr 11, har berättats om hur upprörda glasblåsare

kunde bli över hans tilltag med luftblåsor i glaset. Erik Höglund kombinerade också gärna glaset med andra material som trä och metall, vilket gav upphov till Boda Smide.

Men Erik Rosén anställde fler konstnärer som har kommit att bli starkt förknippade med Boda, till exempel Signe Persson-Melin, Kjell Engman och Rolf Sinnermark. Bland dem fanns också Monica Backström som kom till Boda 1965. Hennes färgglada glas blev liksom Höglunds glas synonymt med Boda. För båda var konstglaset och det experimentella arbetet med nya tekniker viktigt men parallellt fanns kravet att skapa produkter som gav arbete åt brukets anställda. Bruksglas som kunde säljas i stora upplagor och trygga arbetena. Konstnärerna har formgivit en rad försäljningsframgångar för Boda.

Monica Backströms färgsparkande glas. Utställda i The Glass Factorys historiska utställning.

Tre av Erik Höglunds kännetecken: glaset fyllt av blåsor, karaffer i form av gubbar eller gummor och de påklippta sigillen. Utställda i The Glass Factorys historiska utställning.

Foto: Glass factory, Boda.

Foto: Glass factory, Boda.

Vill du veta mer?

Andersson, Carl, 1864-1954 Boda Glasbruks historia

Generationers arbete på Boda Glasbruk, I Glasriket Människan -
miljön - Framtiden

Holmström, Arvid, Upptecknad historik och tradition om
Boda glasbruk

Nordström, Olof, Boda Glasbruk 1864 - 1964

Länstyrelserna

Kalmar, Kronoberg

Länstyrelsen i Kalmar län
Besöksadress: Malmbrogatan 6, Kalmar
Postadress: Länstyrelsen, 301 86 KALMAR
Tfn: 010-223 80 00
www.lansstyrelsen.se/kalmar

Länstyrelsen i Kronobergs län
Besöksadress: Kungsgatan 8, Växjö
Postadress: Länstyrelsen, 351 86 VÄXJÖ
Tfn: 010-223 70 00
www.lansstyrelsen.se/kronoberg